

COG 238

Sosyal Coğrafya

DOÇ.DR. M. MURAT YÜCEŞAHİN

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Bir coğrafyacı olarak düşünmek, coğrafi açıdan düşünmek

Coğrafya'yı nasıl algılıyorsunuz? Coğrafyayı nasıl düşünüyorsunuz? Ülkelerin ve başkentlerinin veya ihrac ve ithal ettiklerinin bir listesi olarak mı? Belki de pek çok kişi Coğrafyayı popüler bir magazin dergisi için egzotik yerlerin harika fotoğraflarını çekmek olarak düşünüyor.

Oysa günümüzün Coğrafya'sının bunlarla bir ilgisi bulunmuyor ya da bunları yapmak Coğrafya bilimi ile uğraşmak anlamını taşıyor. Bugünün Coğrafyası genel olarak dünyada insan ve onun sürdürmüş olduğu aktivitelerin **lokasyon**larını, bu **dağılışı**ların nedenlerini bilimsel olarak çalışmak anlamına geliyor.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Bir coğrafyacı ise “nerede” ve “niçin” sorularını sorar. Tarihçiler bulgularını zamana göre organize eder çünkü o sırada yaşanan bir olayın/olgunun geçmişin bir sonucu olabileceğini düşünmek gibi geleceği de etkileyebilecek bir şey olup olmayacağını düşünmek durumundadır.

Coğrafyacılar bulgularını mekana göre organize eder çünkü o sırada bir yerde olan bir olayın/olgunun başka bir yerde olan bir şeyin sonucu olabileceğini düşünmek gibi başka yerlerde olup olmayacağını ya da başka yerleri etkileyebilecek bir şey olup olmayacağını düşünmek durumundadır.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Tarihçiler beşeri aktivitelerin mantıksal dizilişini zamana göre yaparken, coğrafyacı beşeri aktivitelerin mekan üzerindeki mantıksal düzenini / örüntüsünü çalışır.

Bütün bilimlerde olduğu gibi coğrafyayı çalışabilmek temel bazı kavramların bilinmesini gerekli kılar. Örneğin az önce lokasyon ve dağılış kavramlarına değindik. Biz günlük hayatta da bu sözcükleri çok kullanıyoruz. Ama bir coğrafyacının bunları bir kavram olarak görme yetisi vardır.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Günümüz modern coğrafyacıları, insanları iki faktörün kendine doğru çekmekte olduğunu gözlemliyorlar: Küreselleşme ve Yerel farklılaşma. Modern iletişim sistemleri ve teknoloji küreselleşmeye dahil olmayı zorunlu kılarken, insanları daha büyük çaplı entegre bir kültürel-ekonomik etkileşimin içine doğru çekmektedir.

Aynı zamanda insanlar kendi kültürel geleneklerini ve ekonomik pratiklerini ifade edebilmenin yollarını aramaktadırlar. Dolayısıyla coğrafyacılar, siyasi çatışmalar, ekonomik kararsızlıklar ve çevrenin kirlenmesi gibi dünyanın bugün küreselleşme ve yerel farklılaşmalar arasındaki gerilimlerdeki coğrafi eğilimleri sorgulamaya yönelik çalışmalar yapıyorlar.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Coğrafi bakımdan düşünmek aslında en eski insan aktivitelerinden biridir. Büyük bir olasılıkla ilk coğrafyacı prehistorik insandı ve o nehri geçip ya da yakındaki tepeyi tırmanıp karşı tarafta nelerin olup olmadığını evine döndüğünde ailenin diğer üyelerine anlatan kişiydi.

Belki de ikinci coğrafyacı ise bu insanın bir arkadaşı olan onun çizdiği rota üzerinde onun anlattıklarını sınamak için tepenin ardındaki yere giden kişiydi. Coğrafya sözcüğü, eski bir Yunan bilim adamı olan Eratosten'in iki sözcüğü Geo-Dünya, Graphy-Yazmak birleştirilerek kullanmasından oluştu.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Bugünün coğrafyacıları aslında hala başka mekanlarda neler olup bittiğinin anlaşılması üzerine çalışmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle belki teknikler değişti ama mantık çok fazla değişmedi..

Kısaca Coğrafya, Dünya üzerinde nelerin var olduğunu araştırmak ve bunların lokasyonlarını açıklamaktır (niçin orada olduğu sorusuyla).

Where? and Why?

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Beşeri coğrafyacılar iki basit soruyu sormaktadırlar: İnsanların ve onların aktiviteleri Dünya üzerinde nerelerde meydana gelmektedir? Bu aktiviteler niçin oralarda bulunmaktadır?

Elbette coğrafyacılar artık bu bilimi icra etmek için sadece seyahat ederek gördüklerini yazmak gibi çok sınırlı bir şeyi gezginliği yapmıyorlar.

Ama esas olarak başka yerlerde neler olup bittiğini anlamaya çalışıyorlar ki coğrafyacının “nerede” ve “niçin” soruları bununla ilişkilidir.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Afganistan nerededir ve niçin oradaki bazı insanlar ve dünyada meydana gelen saldırılar arasında bağlantılar vardır? İslam dini dünyanın nerelerinde vardır ve niçin teröristler ABD'ye karşı yapılan saldırılar ve din arasında bir bağlantıdan söz etmektedirler? Irak nerededir ve niçin ABD'li devlet adamları Irak ve ABD'nin güvenliği arasında bir bağlantı bulma eğilimindedirler?

İşte bunun gibi sorgulamaların odağındaki nerede ve niçin soruları coğrafi sorgulamanın merkezinde yer alan iki en önemli şeydir.

Coğrafya bilindiği üzere en genel olarak iki kategoriye ayrılabilir: beşeri ve fiziki coğrafya. Bu durumda nerede ve niçin soruları bu iki ayrı alan için biraz farklı anlamlar arz eder.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Beşeri coğrafya, dinler, iş ve kentler gibi beşeri faaliyetlerin nerede ve niçin orada oldukları sorusuyla meşgulken, fiziki coğrafya çalışmalarında iklimler, yüzey şekilleri, bitki örtüsü türleri gibi doğal unsurların niçin orada olduklarının sorusuyla meşgul olunur.

Bu derste beşeri coğrafyanın bir alanı olan Sosyal diğer bir ifade ile Toplumsal coğrafya üzerinde duracağız ama bu Dünya'nın atmosferini, su, toprak, bitkiler ve diğer canlıları unutacağız anlamını taşımamaktadır.

Çünkü coğrafyacılar hem beşeri hem de fiziki coğrafya alanında eğitim alırlar ve insanlar ile onların çevreleri arasında ortaya çıkan etkileşime özel olarak odaklanmaktadırlar.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Örneğin,

Afrika'da Somali ve yakın çevresinde ortaya çıkan açlık problemini açıklamak için coğrafyacılar buradaki nüfus artışı, tarımsal faaliyetler, siyasi kargaşa, kuraklık ve çevrenin bozulması konularıyla ilgilenmektedirler.

Orta Doğu'daki huzursuzlukları açıklamak için coğrafyacılar bu bölgedeki dinsel inançlardaki farklılaşmaları, modernleşme ekonomilerindeki alternatif stratejileri ve enerji kaynaklarını çalışmaktadırlar.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Bu derste odaklanacağımız iki en önemli çalışma alanı Toplum ve Kültür olacaktır. Bunlara fazlaca vurgular yapacağız.

Diller, dinler, etnisiteler dünya üzerinde nasıl farklılaşmıştır? Tabi burada komşu disiplin olan Sosyoloji'den çok faydalanacağız.

Ama unutulmamalıdır ki coğrafyanın sonuç vurgusu harita ve bilginin ona dayalı olarak analiz edilmesidir. Bu derste toplumu daima mekan üzerinde düşünmek durumundayız..

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Her bir mekanın niçin kendine özgü olduğunu açıklamak için coğrafyacılar iki temel kavram kullanmaktadırlar: yer ve bölge. Yer, coğrafyacılar için Dünya üzerinde spesifik bir noktadır.

Bütün yerler, Yerküre üzerinde kendine özgü bir pozisyona ve lokasyona sahiptir ve coğrafyacıların bir yerin lokasyonunu tanımlamak için pek çok yöntemleri ve bakış açıları söz konusudur.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Bir bölge ise coğrafyacılar için Yerküre üzerinde kültürel ve fiziki özelliklerin oluşturduğu kombinasyonu içeren ve bu açıdan spesifik olan ve ayırt edilen (farklılaşan) bir alanı ifade eder.

Beşeri coğrafyacılar bir bölgedeki insan grubunun (toplum) kültürel özellikleri ile ilgilenirler- onların inançları ve gelenekleri, siyasi ve ekonomik pratikleri gibi..

Bir diğeri, coğrafyacıların ikinci sorusu olan niçin ile ilgili olarak Yerküre üzerinde farklı yerlerin karakteristiklerinin niçin birbirine benzediğinin bilinmek istenmesidir.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Örneğin, aynı dine mensup insanlar niçin birbirlerinden farklı veya aynı yaşam tarzlarına sahip oluyorlar?

Tabi coğrafyanın bir diğer üç temel kavramı, ölçek (scale), fasıla-aralık-fark (space) ve bağlantılar (connections), niçin sorusuyla ortaya çıkan benzerlik ya da farklılıkların açıklanmasına yardım eder.

Ölçek, Dünya'nın bütünü ya da onun hangi oranda çalışıldığını açıklar.

Coğrafyacılar bireyden Dünya bütününe kadar bütün ölçeklerde çalışabilme yetisine sahip olmasına rağmen, son zamanlarda gittikçe artan bir biçimde küresel ölçekli örüntüler ve süreçler ile ilgilenmektedirler.

1 Sosyal Coğrafyaya Giriş

Mekan ise iki obje arasındaki fiziki farkı veya aralığı ifade etmektedir. Coğrafyacılar, mekan üzerindeki pek çok objeyi belirli bir düzen dahilinde ve elle tutulur sebeplerle gözlemlerler.

Bağıntılar ise mekan üzerindeki farklı türden bariyerler üzerinden insanların kurmuş oldukları ilişkilerdir.

Coğrafyacılar aslında söz konusu ilişkilerin çeşitli anlamları ile ilgilenmektedirler.